

DE PERSOON VAN PROFESSOR DR JOHANNA WESTERDIJK

DOOR

M. B. SCHOL-SCHWARZ

Als iemand zó internationaal bekend geworden is als Professor WESTERDIJK, die, toen zij in het buitenland haar pas verloor, drie uur later een nieuwe had, ligt het voor de hand in dit tijdschrift, dat vooral haar wetenschappelijke kwaliteiten naar voren brengt, toch ook haar persoon nader te belichten.

Zij is de oudste uit een harmonieus doktersgezin, waarvan de Vader Groninger van geboorte was, terwijl de Moeder een sterke Franse inslag had.

De kleine Hans is volgens eigen verhalen, geen gemakkelijke leerlinge geweest. Van vrouwelijke handwerken moest zij niets hebben en zij wist het zóver te brengen, dat zij mocht voorlezen, terwijl de andere meisjes breiden. Met de lessen liet zij de klasse echter ver achter zich. Ze verveelde zich vaak en las dan maar onder de les. Trouwens lezen was een ware passie van haar.

Van heel jong af, heeft zij veel gereisd, in het eigen land ieder jaar naar zee – de Hollandse duinflora kent ze nog op haar duimpje – maar ook al vroeg in het buitenland, o.a. in Frankrijk naar de familie in Bordeaux, met welke nog steeds een hechte band bestaat. Op die reizen werd druk gebotaniseerd, waarbij de gedroogde bloemen tot sierlijke bouquetjes verwerkt werden. Een deel van dit materiaal is thans nog in goede staat.

De jonge Hans was een donker, knap en fier meisje, met uitgesproken aanleg voor piano. In het gastvrije doktershuis ontmoette zij vele belangrijke persoonlijkheden, ook latere musici en het was de bedoeling, dat zij in piano zou doorstuderen. Maar een zgn. piano-arm maakte dit al gauw onmogelijk en zo werd zij studente in de biologie bij Prof. HUGO DE VRIES in Amsterdam. Omdat het toegestane tempo haar ook daar te langzaam was, ontfermde haar oudere vriend, Dr C. J. J. VAN HALL, zich over haar. Hij was nl. assistent bij Prof. RITZEMA BOS, de eerste directeur van Willie Commelin Scholten (W.C.S.) in Amsterdam, en daar is toen de band gelegd tussen HANS WESTERDIJK en schimmels en plantenziekten.

Ze heeft hard gewerkt als studente, soms wel eens te hard. En toen zij voor het Middelbaar Examen in Plant- en Dierkunde geslaagd was, vroeg haar Vader, die zelf in het buitenland gestudeerd had, haar al gauw: „Ben je nog niet weg?” Dat hoefde haar geen tweemaal gezegd te worden, ze vertrok naar München, waar ze bier leerde drinken en heel veel plezier gemaakt heeft, ook vriendschappen voor het leven sloot. Tenslotte promoveerde zij in Zürich, waarna in Holland haar roemruchte tocht begon als Directrice van Willie Commelin Scholten 1906, Directrice van de Centralstelle für Pilzkulturen – het tegenwoordige Centraalbureau voor Schimmelcultures (C.B.S.) – 1907, buitengewoon hoogleraar in plantenziekten te Utrecht 1917 – de eerste vrouwelijke Professor in Nederland! – buitengewoon hoogleraar in plantenziekten te Amsterdam 1930, lid van de Koninklijke Nederlandsche Academie van Wetenschappen 1951.

In de jaren tussen 1907 en 1914 heeft zij de wereld rondgereisd, Ned. O. Indië, Japan en Amerika, waar zij veel leerde en vele internationale betrekkingen aanknoopte.

Na haar benoeming tot Professor ging zij niet meer zo lang en zo ver van

huis, maar beperkte zich tot Europa, dat zij bereisde zowel voor wetenschappelijke congressen en voor haar werk – Spanje voor het verzamelen van iepen, Portugal om er op verzoek colleges te geven – als voor de International Federation of University Women (I.F.U.W.), waarvan zij een beroemde Presidente was.

In 1938 echter was zij enige maanden volkomen onbezorgd (immers zij had toen generlei verantwoording) mee op een excursie van biologen naar Zuid-Afrika, het land waarin zij direct aansloeg, met het volk, dat zij zo goed begrijpt, en waarmee zij veel plezier had. Wij hopen allen zeer, dat zij binnenkort er weer heen gaat, om er een poosje „een lekker lewe” te leiden na de overdrukke laatste jaren.

Geboren polyglotte, met veel oefening in vreemde talen door het vele reizen, bijzonder geïnteresseerd in volksdans en -muziek, legde zij gemakkelijk overal banden en werd een internationaal geziene figuur. Haar bijna spreekwoordelijk geworden gastvrijheid brengt niet alleen haar eigen landgenoten, vrienden en leerlingen, maar ook vele vreemdelingen telkens weer naar de ruime kamers in het grote Baarnse huis, waar zij nu al 32 jaar de scepter heeft gezwaaid.

Voor haar studenten heeft zij altijd gevochten; zij heeft hen – vooral de meisjes, als die dreigden vast te lopen in huishoudelijke plichten van thuis – vaak opstandig gemaakt, opdat ze zich zouden vrijvechten. Zij heeft hen vooral ook bijgebracht, dat de boog niet altijd gespannen kan zijn en dat er gefeest moet worden, meestal spontaan, waarbij Tyl Uilenspiegel, schimmenspel en liedjes traditie werden. Wie heeft er ooit eerder gehoord van een gedegen Botanisch Congres waarbij de botanie in „a nutshell” op rijm en muziek werd opgedist? Wie heeft er ooit een andere vrouwelijke Professor gezien, die op promotiediners liedjes uit de Jordaan zingt, vóór een vergadering haar kudde bij elkaar jodelt en die zó dol is op dansen als onze Professor WESTERDIJK? Wie kent niet de spreuk, die er op de grote practicumzaal in Baarn gebeiteld staat: „Werken en Feesten vormt schoone Geesten”? Dat „Werken” staat voorop, want ieder, die in haar nabijheid werkt, weet, dat een bijzondere vrije dag waarbij het hele laboratorium gesloten moet worden – wat een ramp! – iedere keer opnieuw losgepingeld worden moet.

Een onbezorgd bestaan heeft JOHANNA WESTERDIJK als directrice van het W.C.S. en vooral als die van het C.B.S. niet gehad. De financiën van deze particuliere instellingen waren meestal in droeve staat en sedert veertig jaar heeft zij grotendeels door bedelen de zaak in stand gehouden en zelfs kans gezien, haar nog uit te breiden. Een belangrijke erfenis aan het C.B.S. is niet uitsluitend om het wetenschappelijk belang, maar stellig óók geschonken om de persoon van JOH.^A WESTERDIJK, die de ziel van die instelling is. Zij is nooit verwijfeld geweest door de zorgen om het dagelijks brood voor haar schimmels – of heeft het nooit laten merken – want is optimisme niet een van haar sterkste kanten?

Ik ben het eens met een oude vriend van haar, die onlangs zeide, dat het de gelukkige combinatie is van haar „muzikanten”-aard en haar wetenschappelijkheid die Professor WESTERDIJK tot de originele en inspirerende persoonlijkheid heeft gemaakt, die zij geworden is.